

Nr 243.

Av Herrar **Bolander** och **Lundblad**, om skrivelse till Kungl. Maj:t, angående indragning till statsverket av allmänna åklagare m. fl. tillkommande andelar i böter och beslagtagna egendom.

I en vid 1916 års riksdag av undertecknad Lundblad väckt motion (nr 25) föreslogs bl. a., att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida icke ett lämpligare system än det nuvarande för avlöning till allmän åklagare och med dem likställda kunde i lagen inryckas. Motionen avsåg i huvudsak, att de andelar i böter och beslagtagna egendom, som numera enligt vissa författningar tillfalla allmän åklagare, skulle indragas till statsverket.

Motionen remitterades till andra kammarens 5 tillfälliga utskott, som i avgivet utlåtande hemställde, att motionen icke måtte föranleda till någon kammarens åtgärd.

I sin motivering framhåller utskottet bl. a., att en stor del av de överträdelser, vid vilkas beivrande allmänna åklagaren erhåller andel i böter, hänför sig till författningar, som tillkommit i socialt syfte och avse skapande av ordning, trevnad och säkerhet inom samhället. Vidare anför utskottet, att dessa förseelser icke framträda så öppet som andra samt oftast äro mycket obetydliga, varav skulle följa, att deras upptäckande vore förenat med vissa svårigheter.

Gent emot detta av utskottet gjorda påstående torde till en början kunna invändas, att ett stort antal av de författningar, enligt vilka allmänna åklagaren icke erhåller andel i böter och beslagtaget gods, tillkommit i enahanda syfte. Det är icke heller sant, att de förseelser, varom utskottet talar, oftast äro mycket obetydliga. Utskottet vederlägger självt längre fram i motiveringen detta sitt påstående genom följande uttalande: »Att med åtal enligt dessa författningar förbundits ekonomisk fördel för åklagare eller beslagtagare, beror uppenbarligen på dels den synnerliga vik-

ten av de intressen, varom det här rör sig, samt dels på svårigheten i fråga om förseelsernas upptäckande».

Vidkommande utskottets påstående, att det skulle vara förenat med särskilda svårigheter att upptäcka förseelser emot sådana författningar, enligt vilka åklagare erhåller andel i böter och beslagtagna egendom, anse vi oss böra erinra därom, att det mången gång kan vara lika svårt för att icke säga ännu svårare att upptäcka brott och förseelser, som falla under bestämmelserna i allmänna strafflagen samt vissa andra lagar och författningar, enligt vilka ådömda böter tillfalla kronan.

Utskottet har även sökt göra gällande, att ett ingripande från åklagarens sida mot sådana överträdelse, för vilkas beivrande han är berättigad till andel i böter m. m., ofta är förenat med personligt obehag, vilket i synnerhet skulle vara fallet, då överträdelsen stode i något sammanhang med utövande av lovligt yrke eller näring. Detta sistnämnda förhållande utgör enligt vårt förmenande icke något som helst skäl för att allt framgent bibehålla de nu gällande bestämmelserna om bötesandelar åt allmän åklagare. Det torde nämligen vara uppenbart, att det för åklagaren ofta kan medföra lika stort obehag att anställa åtal enligt allmänna strafflagen som enligt de författningar, vilka utskottet åsyftar. Anmärkas bör jämväl, att vissa brott mot allmänna strafflagen, synnerligast bedrägeri- och konkursbrott, i regel stå »i något sammanhang med utövande av lovligt yrke eller näring».

Vi anse det synnerligen olämpligt, att åklagare erhålla andel i böter och beslagtagna egendom. De nu gällande bestämmelserna leda också till rena orimligheter. För samhället är det givetvis av största vikt, att särskilt de i allmänna strafflagen omnämnda grövre brotten bliva vederbörligen beivrade. Detta kan emellertid mången gång för allmänna åklagare vara förenat med synnerligen stora svårigheter samt ett ansträngande och med varjehanda faror förenat arbete. För detta arbete erhåller dock åklagaren ingen särskild belöning. Om han däremot lyckas få personer sakfällda för överträdelse mot vissa av Kungl. Maj:t utfärdade författningar, kan han i en del fall utan något mera mödosamt arbete bereda sig rätt avsevärda inkomster. Bötesandelar och andelar i beslagtagna gods äro givetvis att betrakta som ett slags avlöningsförmån åt allmänna åklagaren. Fördelningen av denna avlöningsförmån blir emellertid synnerligen orättvis. Ty det inträffar ej så sällan, att en åklagare, som mer än andra är betungad av arbete i och för sin tjänst, erhåller inga eller helt obetydliga bötesandelar, under det att en annan, som har långt mindre arbete i tjänsten, på grund av något särskilt förhållande kan genom ett åtal förskaffa sig en hel förmögenhet. Såsom ett typiskt exempel må i detta fall an-

föras den från förra året allmänt bekanta s. k. Engelsaffären, däri en grosshandlare i Stockholm och dennes medhjälpare blevo ådömda böter samt förpliktigade att utgiva värdet av den kapade majslasten med närmare en halv million kronor. Enligt gällande författning skulle åklagaren härav erhålla två tredjedelar eller närmare 300,000 kronor.

Man hör ofta talas om principen: lika lön för lika arbete, men den principen gör ohjälpligt haveri i det system, som i berörda avseende tillämpas visavi åklagarna.

Andelen i böter och beslagtagna egendom är visserligen avsedd till uppmuntran och eggelse för åklagaren. Men då det — så-om vi förut påpekat — endast är i vissa mål, som sådan rent ekonomisk vinning hägrar, leder systemet i ingen mån konsekvent därtill, att de stora skålmarna göras mera begärliga än de små tjuvarna. Därpå givas många exempel, om man också icke precis kan säga, att detta beror på åklagaremakten. Dess utövare äro emellertid avlönade tjänstemän, som skola göra sin plikt med samma nit, oavsett den egna fördel, som kan vara att vinna med utgången av ett mål. Och för åklagaren bör det endast och allenast vara handlingens brottslighet och förhållandet till gällande lag, som är det avgörande och bestämmande för hans ingripande. Det skulle säkerligen icke verka sympatiskt, om en domare, hur utpräglad och strängt objektiv rättsuppfattning han än må hava, skulle få åtnjuta vissa andelar eller procent av de bötesbelopp, han kan ådöma en tilltalad person. Vad åklagarne beträffar, har man i dessa tider även fått bevittna, huru de, såsom i ett salvarsanbeslag, kommit i tvist med varandra om vem som rätteligen borde hava andel i den beslagtagna varan. Huruvida i ett sådant fall brottets beivrande eller tvisten om åklagarevinsten på affären kan för de tvistande komma att bliva det väsentliga, är en sak, som starkt kan ifrågasättas.

Vi vilja emellertid i detta sammanhang även framhålla en annan omständighet, som är av ganska stor betydelse. Det förhåller sig nämligen så, att allmänheten mången gång hyser den uppfattningen, att åklagaren beivrar vissa lagöverträdelser uteslutande därför, att han vill komma i åtnjutande av bötesandelarna. Denna åsikt får man ofta höra uttalas även i sådana fall, då åklagaren enligt gällande författning icke är berättigad till andel i böter. Såsom ett exempel bör nämnas, hurusom personer, vilka blivit åtalade för försummad väghållning, mer eller mindre öppet förklarar, att åtalet blivit anställt endast av den anledningen, att vederbörande åklagare vore angelägen om att få andel i bötesbeloppen. De åtalade personerna hava härvidlag tydligen svävat i okunnighet därom, att de för dessa förseelser ådömda böterna i sin helhet tillfalla vederbörande vägkassa. En hel mängd liknande exempel kunna anföras,

särskilt då det gäller åtal för förseelse mot ordningsstadgan för rikets städer. Den tilltalade är då ofta benägen för att tro, att åklagaren genom de anställda åtalen bereder sig ekonomisk fördel, ehuru han genom sistnämnda författning icke erhåller någon andel i ådömda böter.

Vi hålla således före, att allmänna åklagarens anseende och respekten för deras åtgöranden skulle bliva betydligt större, ifall de icke erhöles någon som helst andel i böter och beslagtagna egendom. Bäst och riktigt vore givetvis, att åklagaren finge hava sina händer rena från andelskap i sådana medel, som inflyta till följd av begångna lagöverträdelser, i stället för att, såsom nu ofta är fallet, få profitera därpå och, om det slumpar sig riktigt bra, göra sig lättvunna rikedomar på vissa åtal. Då brottet härvidlag är begånget mot samhället och dess lagar, bör helst icke en enskild tjänsteman utan samhället också vara den opersonliga mottagaren av den brottslikes försoningsoffer. Det är för övrigt ganska underligt, att åklagaremakten i vissa fall genom bestämmelser i gällande lag och författning skall beredas egen vinning till följd av förbrytelser mot de lagar och författningar, vilkas respekt den har till uppgift att upprätthålla.

Det bör jämväl framhållas, hurusom i vår nuvarande lagstifning icke finnes något som helst system eller några allmänna principer, enligt vilka ådömda böter och värdet av beslagtagna egendom fördelas. I allmänhet är det ju så, att böter, som ådömas enligt av Konung och riksdag gemensamt stiftad lag, tillfalla kronan. Men även härvidlag finnas flera undantag. Bland de författningar, som tillkommit på administrativ väg, råder i detta avseende ett fullständigt kaos. Enligt vissa författningar erhåller åklagaren två tredjedelar av böter och försäljningsbeloppet för förbrutet gods, enligt andra erhåller han endast hälften och enligt vissa av ifrågavarande författningar får han ingenting.

Det vore således högeligen önskligt, att härutinnan bragtes ordning och reda, samt att åklagarnes här ovan omnämnda andelar indroges till statsverket, varjämte det även torde kunna ifrågasättas, huruvida icke de bötesandelar, som enligt vissa författningar tillfalla komuner och väghållningsdistrikt m. fl., jämväl indroges till statsverket.

Det kan möjligen invändas att, om åklagarne mista sina bötesandelar, komma de att fordra ersättning för den förmån, som de sålunda blivit berövade. Vi hysa emellertid den åsikten, att staten icke har någon skyldighet att utgiva dylik ersättning. Härtill kommer, att bötesandelarna för flertalet åklagare spela en tämligen obetydlig roll i ekonomiskt avseende. Vidare bör det påpekas, att en lönereglering är snart förestående för samtliga de åklagare, vilka avlönas av staten.

Slutligen få vi åberopa, vad som finnes anført i den av undertecknad Lundblad vid förra årets riksdag i ämnet väckta motionen.

Med hänvisning till vad här ovan anförts, få vi hemställa,

att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes för riksdagen

dels framlägga förslag till sådan förändring av nu gällande författningar, att de andelar i böter och beslagtagen egendom, som för närvarande tillfalla allmän åklagare och beslagare, indragas till statsverket eller med andra ord tillfalla kronan,

dels ock taga under öfvervägande, huruvida icke även de bötesandelar, som enligt vissa författningar tillfalla kommuner m. fl., må till statsverket indragas.

Stockholm den 26 januari 1917.

Alfred Bolander.

Axel Lundblad.

